

TURINYS

I. VAIZDUOTĖS GALIA 5

1 skyrius. KAIP VAIZDUOTĖ PERKURIA TIKROVĘ?

1. KLAUSIMŲ PAMOKA 5
 2. KEISTAME VAIZDUOTĖS PASAULYJE. Luisas Kerolis. *Alisa Stebuklų šalyje* 7
 3. MATYTI TAI, KO NEMATO KITI. Gendrutis Morkūnas. *Gėlių parduotuvių sukatėjimas* 9
 4. MAŽOS IR DIDELĖS SVAJONĖS. Janušas Korčakas. *Karalius Motiejukas Pirmasis* 11
 - 5–6. DRĮSTI REIKŠTI JAUSMUS. Vytautė Žilinskaitė. *Robotas ir peteliškė* 14
- PAKARTOK IR ĮSIVERTINK 17

2 skyrius. KĄ ATRASTI ĮKVEPIA VAIZDUOTĖ?

1. ŠIRDIES KELIONĖ. Keitė Dikamilo. *Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė* 19
 2. TURIU TAI PADARYTI. Astrida Lindgren. *Mijo, mano Mijo* 21
 3. KAI TENKA PASIRINKTI. Klaivas Steiplzas Luisas. *Liūtas, ragana ir drabužių spinta* 24
 4. VAIZDUOTĖ, SIEJANTI PRAEITĮ IR DABARTĮ. Filipa Pirs. *Tomo vidurnakčio parkas* 26
 5. GYVENIMO DĖSNIAI. Natali Bebit. *Amžinieji Takiai* 28
- PAKARTOK IR ĮSIVERTINK 31

3 skyrius. KĄ ATRADAU?

- 1–2. STEBUKLINGAS HOBITŲ PASAULIS. Džonas Ronaldas Ruelis Tolkinas. *Hobitas, arba Ten ir atgal* 33
3. VAIZDUOTĖS PASAULIO BŪTYBĖS. *Kaip kurti fantastinio veikėjo paveikslą?* 37

II. SAKMĖS IR MITAI APIE PASAULIO SUKŪRIMĄ 39

1 skyrius. AR SAKMĖSE IR MITUOSE ATSKLEIDŽIAMAS POŽIŪRIS Į PASAULĮ SVARBUS IR ŠIANDIEN? KODĖL?

1. KLAUSIMŲ PAMOKA 40
 - 2–3. KAI PASAULIO DAR NEBUVO. Vanda Markovska. *Dievų kilmė. Lietuvių sakmės. Anties kiaušinis. Kaip atsirado žemė. Nukalta saulė. Ženklinti akmenys. Lietuvių pasaka. Pupa į dangų* 42
 - 4–5. SUKURTAS IR KURIAMAS PASAULIS. Vanda Markovska. *Prometėjas. Lietuvių sakmės. Žmogaus sukūrimas. Kregždė atnešė ugnies. Nekantri boba. Geležies suvirinimas* 44
 6. TAIP LAIMĖ LĖMĖ. Lietuvių sakmės. *Laimės ir kūdikis. Meduogalėliai. Giltinės liežuvis. Nikolajus Kunas. Olimpas* 46
 - 7–8. BAIMĖS AKYS DIDELĖS. Lietuvių sakmės. *Apgautos laumės. Nutrenktas piemuo. Raganų žirniai. Laumės ir kūdikis. Giltinė pusto dalgė. Norbertas Vėlius. Mitinės lietuvių sakmių būtybės. Šiurpės* 49
- PAKARTOK IR ĮSIVERTINK 51

Leidinio vadovė
Ingrida Navalinskienė

Redaktorė
Margarita Šeškuvienė

Serijos „Atrask“ dailininkai
Jonas Liugaila ir Rūta Ivaškevičiūtė

Pirmasis leidimas 2017

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISSN 2351-5198
ISBN 978-5-430-06654-3

© Živilė Meškėlienė, 2017
© Eglė Nachajienė, 2017
© Leidykla „Šviesa“, 2017

2 skyrius. KOKIA LIETUVA IŠSAUGOTA PADAVIMUOSE?

1. ŽEMĖS IR ŽMOGAUS ATMINTIS. Lietuvių padavimai. *Laumių sutartinė. Drevernos kalnas. Plaukiantys akmenys. Alvito ežeras. Žirnajų ežeras* **54**
 2. KAI KALNUS PYLĖ. Lietuvių padavimai. *Saujomis supiltas kalnas. Rudaminos piliakalnis. Išdraskytas viršugalvis. Džiugo kalnas. Kauno pilis. Lokava* **56**
 3. LITUS, LITUSBANIA, LIETUVA. Lietuvos metraštis. *Apie tris Palemono sūnus ir apie Lietuvos valstybės pradžią. Evaldas Bakonis. Lietuvos vardas. Lietuvių padavimai. Kaunas. Kernavė. Jurbarko milžinai* **59**
 4. RAŠYTOJAS PRAKALBINA EŽERĄ. Antanas Vienuolis. *Platelių ežero paslaptis* **62**
 5. VILNIAUS PRAEITIS IŠ GEDIMINO BOKŠTO. Antanas Ramonas. *Paskutinis Gediminaitis* **64**
- PAKARTOK IR ĮSIVERTINK **66**

3 skyrius. KĄ ATRADAU?

- 1–2. GIESME PRIKELTA PRAEITIS. Lietuvos metraštis. *Apie Gedimino sapną, Vilniaus ir Trakų įkūrimą. Balys Sruoga. Giesmė apie Gediminą* **70**
3. ESU ISTORIJOS KŪRĖJAS. Kaip kurti istorinį pasakojimą? **72**

SUTARTINIAI ŽENKLAI

	PROBLEMA		DARBAS DVIESE
	HIPOTEZĖ		DARBAS POROMIS
	DISKUSIJA		DARBAS GRUPĖMIS
* SUDĖTINGESNĖ, KŪRYBIŠKUMO REIKALAUJANTI UŽDUOTIS			VADOVĖLIO PUSLAPIS

I. 1 skyrius. 1. KLAUSIMŲ PAMOKA

Kokį klausimą tyrinėsi nagrinėdamas I temos kūrinį?

Parašyk, kaip kasdien tau tenka naudotis savo vaizduote.

VEIKLA

- A** Ko norėtum paklausti draugo apie vaizduotę? Sugalvok du uždaruosius ir du atvuruosius klausimus. Tau padės šių atvirųjų klausimų pradžios.

Kas būtų, jeigu ...?

Jei persikeltume laiku, ...?

Kodėl įsivaizduoti ...?

Kaip atrodytų ...?

Ar kiekvienas ...?

Kas bendra tarp ...?

Kaip man praverstų ...?

Ar lavinti vaizduotę ...?

Atvirieji klausimai

Kaip vaizduotė susijusi su moksliniais išradimais?

Formuluodamas uždaruosius klausimus apie vaizduotę gali remtis šiais žodžiais:

panašus

visai kaip

įsivaizduoji

žaisdamas

kurdamas

* Užduok savo klausimus suo draugui – patikrink, ar gerai juos suformulavai. Į uždaruosius klausimus draugas atsakys trumpai ir aiškiai, atvirasis klausimas skatins jį išsakyti savo nuomonę, svarstyti.

Uždarieji klausimai

Ką tau primena šis drožtukas?

I. 2. 4. VAIZDUOTĖ, SIEJANTI PRAEITĮ IR DABARTĮ

Filipa Pirs. **Tomo vidurnakčio parkas**

Kas netrukdo tikrai draugystei?

VEIKLA

A Rašytojos Kristinos Gudonytės romane „Jie grįžta per pilnatį“ vaizduojama kelionė laiku. Perskaityk šio romano ištrauką ir atlik užduotis.

Augis, XXI a. vaikinukas, pabunda XVI a. Vilniuje.

Atsimerkęs pamatė, kad jau švinta... <...> Tada suvokė, kad vakarykščiai įvykiai, deja, nebuvo susapnuoti... Viską prisiminė... Kaip pabėgo iš Mikalojaus vaistinės, kaip iki sutemų šlaistėsi po senamiestį, ieškodamas savo namų Šv. Mykolo gatvėje... Kaip jų nerado ir labai nustebo toje vietoje išvydęs netvarkingai išsidėsčiusius medinius namelius su tvartais, sodeliais, darželiais, šuliniais... Po kiemą šmirinėjo gyvuliai, gageno, kudakavo naminiai paukščiai... Ir kaip apsidžiaugė atpažinęs Bernardinų ir Šv. Onos bažnyčias, jos buvo beveik nepasikeitusios... Tada norom nenorom patikėjo išties esąs Vilniuje...

Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas iš XVI a. Vilniaus patenka į XXI a. Vilnių.

Staiga dvidešimt pirmame amžiuje atsiradusį Žygimantą Augustą stebino viskas: ir nerūkstantys, be jokios ugnies šviečiantys aikštės žibintai, ir daugybė žiburių nuo aikštės į visas puses besidriekiančiose gatvėse, ir neįprastas miesto gausmas, ir metalinės įvairiausių formų burzgiančios dėžės su žmonėmis, kartkartėmis važiuojančios pro šalį be jokių arklių, ir daugybė pastatų, kurių, jo žodžiais, vakar dar nebuvo, ir staiga išnykusi Vilnelės atšaka už Varpinės... Stebino net oras – jis jam atrodė troškus, pilnas keistų, nepažįstamų kvapų ir aitrių dulkių.

Abu veikėjus, atsidūrusius kitame amžiuje, stebina aplinka. Tai visiškai svetimasis ir vis dėlto tas pats miestas – Vilnius. Remdamasis abiem ištraukomis aprašyk, kaip atrodė Vilnius XVI a.

B Kodėl persikėlęs laiku veikėjas to meto žmonėms primena šmėklą? Parašyk bent po du argumentus.

XXI a. penkioliktmetis vaikinukas Augis XVI a. Vilniuje

XVI a. Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas XXI a. Vilniuje

C Įsivaizduok, kad Augis ir Žygimantas Augustas netikėtai susitinka XXI a. Vilniuje. Sugalvok ir papasakok įvykį, kuris padėtų jiems susidraugauti.

Pasirink įvykio vietą.

Troleibusas

Katedros aikštė

Drabužių parduotuvė

Biblioteka

Kavinė

Pagalvok, kokia situacija tiktų.

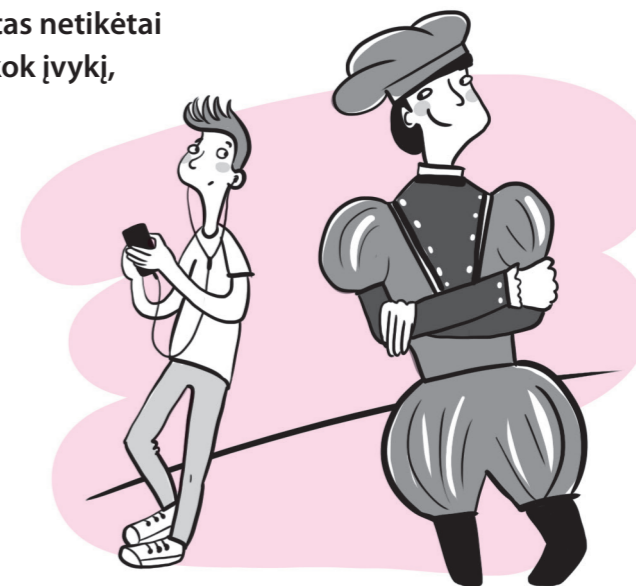
Pagalba

Panašumai

Skirtumai

Komiška situacija

Nesusipratimas

ATLIKĘS UŽDUOTIS ĮSIVERTINK

A Aprašiau XVI a. Vilnių.

Atlikau savarankiškai

Atlikau su pagalba

B Parašiau, kodėl persikėlusį laiku veikėją to meto gyventojai gali palaikyti šmėkla. Radau po du argumentus.

Atlikau savarankiškai

Atlikau su pagalba

C Papasakojau įvykį.

Atlikau savarankiškai

Atlikau su pagalba

Parašyk, kuo ši pamoka tau buvo naudinga.

B Perskaityk daugiau ištraukų. Kokios hobito savybės išryškėja kelionėje? Kiekvienai ištraukai parink tinkamų savybių (jos gali kartotis).

Hobitas susitinka su Golumu.

Jį [hobitą] apėmė neviltis. Reikia išsikapstyti iš šios baisios tamsybės, kol dar neapleido jėgos. Reikia kovoti. Smogti tam niekingam padarui, akis iškabinti, nudėti jį, kol jis nenugalabijo Bilbo. Bet ne, taip kovoti negarbinga. Dabar Bilbas nematomas, ir Golumas neturi durklo. Bet jis dar nė nesikėsino nužudyti Bilbo. Golumas toks pasigailėtinas, toks vienišas ir apleistas. Ir Bilbo širdy sumišo užuojauta ir siaubas: jis įsivaizdavo nesibaigiančias juodas dienas – be jokių prošvaisčių juodas dienas ir be vilties, kad kas pasikeistų į gera: visur tik kietas akmuo, šaltos žuvis, tik niekinga baimė ir šnabždesys.

Blank lined paper for notes, with a pink arrow pointing to the text above.

Hobitas vaduoja nykštukus iš vorų nelaisvės.

Bilbas suprato, jog atėjo metas veikti. Nusigauti iki tų bjaurybių jis negalėjo, šauti nebuvo iš ko. <...> Jam šovė į galvą mintis tuos prakeiktus vorus nuvilioti kuo toliau nuo nykštukų – paerzinti juos ir kaip reikiant įpykinti. Kai į tą vietą, kur jis pirma stovėjo, sulėkė koks penkiasdešimt vorų, Bilbas vėl juos apmėtė akmenimis, dar kelis paleido į kitą pusę, o paskui šokinėdamas tarp medžių užtraukė dainelę, norėdamas, kad jie pašėltų iš pykčio ir nulėktų jam iš paskos ir kad jo balsą išgirstų nykštukai...

Blank lined paper for notes, with a pink arrow pointing to the text above.

Nykštukai atveria duris į kalno gelmes ir Torinas nusprendžia siųsti hobitą apsižvalgyti.

– Jeigu iš manęs laukiate, kad pirmas žengčiau pro slaptąsias duris, o Torinai Ažuolskydi, Treino sūnau, tegu dar ilgesnė užauga tavo barzda, – tai taip ir sakykite! Žinoma, aš galėčiau ir nesutikti. Ir taip jau du kartus ištraukiau jus iš bėdos, nors į sutartį tas neįeina, todėl, manyčiau, tam tikrą dalį atmokesčio jau esu nusipelnęs. Bet, kaip sakydavo mano tėtušis, trečias kartas nemeluoja, taigi, ko gero, teks sutikti. Dabar aš labiau pasikliauju savo laiminga žvaigžde negu anais senais laikais...

Blank lined paper for notes, with a pink arrow pointing to the text above.

Torinui atsisakius dalytis turtais su Ežero miesto gyventojais ir elfais, hobitas juos aplanko slapta.

– Geriau pažiūrėkit! – tarė hobitas. – Štai! – Jis išsitraukė ir išvyniojo iš skuduro deimantą. <...> – Tai Treino akmuo, – paaiškino Bilbas, – Kalno Širdis. Ir Torino širdis taip pat. Akmuo jam brangesnis už visą upę aukso. Atiduodu jį jums. Jis padės jums vesti derybas. – Ir Bilbas su virpuliu ir ne be gailėsčio atidavė stebuklingąjį deimantą Bardui. Tas it užkerėtas laikė jį ant delno, neatplėšdamas nuo jo akių. – Bet kaip tu jį gali atiduoti, argi jis tavo? – pagaliau vos įstengė paklausti jis. – Na, – sumišęs atsakė hobitas, – jis ne visai mano, bet aš, žinote, pasiryžęs atiduoti už jį visą savo dalį. Gal aš ir Plėšikas, – kaip jie sako, nors aš pats savęs juo nelaikau, – tačiau daugiau ar mažiau doras Plėšikas. Šiaip ar taip, aš dabar grįšiu atgal, ir tegu nykštukai daro su manim ką nori. Tikiuosi, akmuo jums pravers.

Blank lined paper for notes, with a pink arrow pointing to the text above.